

Antropologia històrica

Codi: 101251

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3	1
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4	1

Professor/a de contacte

Nom: Josep Lluís Mateo Dieste

Correu electrònic: josepluis.mateo@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

Assignatura optativa que forma part de la matèria d'Àmbits temàtics generals de l'antropologia". S'imparteix al primer semestre.

L'objectiu general de l'assignatura és formar l'estudiantat en les teories i mètodes d'estudi de la societat com a fenomen històric, partint de la base que l'anàlisi de la dimensió diacrònica i processual forma part de la mateixa tasca antropològica.

Es presentaran diferents autors, autores i escoles de pensament que han proposat models d'anàlisi processual i històrica de les societats; es mostraran els problemes metodològics derivats d'estudiar tant les societats del passat com les societats presents en moviment, a partir de l'etnografia de l'arxiu, la història oral i les tècniques visuals. Es discutiran diferents monografies il·lustradores del *modus operandi* de l'antropologia històrica en diversos camps clàssics, amb una especial atenció als estudis colonials, els sistemes de poder i classificació, les formes d'experiència religiosa, així com el problema de la modernitat.

En acabar l'assignatura, l'alumnat serà capaç de:

- Incorporar la dimensió històrica en l'anàlisi antropològica de la societat.
- Conèixer i aplicar els principals mètodes per a l'anàlisi diacrònica i l'estudi del canvi social.

Competències

- Antropologia Social i Cultural
- Actuar amb responsabilitat ètica i amb respecte pels drets i deures fonamentals, la diversitat i els valors democràtics.
  - Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.
  - Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
  - Demostrar que es coneixen i es comprenen els debats epistemològics i metodològics en antropologia i les principals tècniques de recerca.
  - Fer servir les eines digitals i interpretar fonts documentals específiques de manera crítica.
  - Fer treballs escrits o presentacions orals efectius i adaptats al registre adequat en diferents llengües.
  - Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
  - Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
  - Utilitzar el corpus etnogràfic i teòric de la disciplina amb capacitat d'anàlisi crítica i de síntesi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament els principis, valors i procediments que regeixen l'exercici de la professió.
2. Analitzar les desigualtats per raó de sexe/gènere i els biaixos de gènere en l'àmbit de coneixement propi.
3. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en els àmbits de l'educació, el gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió.
4. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
5. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
6. Aplicar els conceptes bàsics de l'antropologia social i cultural a la comprensió de les relacions entre diferents societats i cultures.
7. Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals.
8. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
9. Comunicar fent un ús no sexista ni discriminatori del llenguatge.
10. Conèixer i avaluar els debats metodològics de l'antropologia social i cultural.
11. Diferenciar entre els conceptes teòrics de l'antropologia i els conceptes indígenes.
12. Establir la connexió històrica entre el coneixement etnogràfic i el desenvolupament teòric.
13. Expressar les idees amb un vocabulari específic adequat a la disciplina.
14. Fer un ús ètic de la informació, sobretot quan té caràcter personal.
15. Identificar i aplegar críticament la bibliografia bàsica que ha conformat el camp d'estudi.
16. Identificar la variabilitat sociocultural a través de textos etnogràfics i fonts audiovisuals.
17. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
18. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
19. Identificar les principals desigualtats i discriminacions per raó de sexe/gènere presents a la societat.
20. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia.
21. Resumir les característiques d'un text escrit en funció dels propòsits comunicatius.
22. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.
23. Valorar com els estereotips i els rols de gènere incideixen en l'exercici professional.
24. Valorar la fiabilitat de les fonts, seleccionar dades rellevants i contrastar la informació.

Continguts

1. Presentació de l'antropologia històrica

- Història d'una falsa dicotomia
- Aproximacions i propostes. De la història de les mentalitats als Comaroff

2. Desafiaments metodològics

- Desmantant el cronocentrisme. Història, històries
- Etnografies de l'arxiu
- Observar les fonts visuals
- Història oral i les polítiques de la memòria

3. Aplicacions i anàlisis de l'antropologia històrica des de l'estudi del poder

- Situacions colonials. Interseccions, formes de dominació i resistència
- Sistemes de classificació i producció de l'exclusió: de la sang a la raça i la cultura
- Visions religioses, aparicions i tensions socials
- Història global i modernitats múltiples

Metodologia

Metodologia docent:

- Classes magistrals amb suport de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC).
- Presentació i discussió de casos.
- Presentació de directrius per a l'anàlisi autònoma de documentació en arxius i bases de dades històriques i etnogràfiques.
- Elaboració de resums de lectures i discussió.
- Realització d'esquemes i projectes de recerca.

Activitats Formatives:

- Classes teòriques i sessions de discussió orientada.
- Definició d'enfocaments i mostra de metodologies d'anàlisi diacrònica.
- Lectura comprensiva i discussió de textos.
- Elaboració d'un projecte de recerca.
- Estudi individual i discussió en equip per a l'elaboració de treballs.
- Exposicions orals i elaboració de treballs.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Discussions de grup classe	15	0,6	3, 5, 8, 10, 12, 16, 21, 22
Exposicions del docent	35	1,4	3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 20, 22
Tipus: Supervisades			
Treballs i exposicions individuals o en equip	17	0,68	3, 4, 8, 10, 11, 12, 17, 21, 22
Tutories preparació de treball escrit	5	0,2	3, 8, 10, 12, 20, 22
Tipus: Autònomes			
Estudi personal i preparació de treballs	40	1,6	3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 17, 20, 21
Lectures, prospecció i anàlisi d'informació	35	1,4	3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 22

Avaluació

Al principi de curs es facilitarà un cronograma amb el calendari d'activitats d'avaluació i les instruccions dels exercicis. Consulteu regularment el Moodle per a ampliar/actualitzar la informació d'aquesta guia i per qüestions de funcionament general del curs.

Participació activa a classe: discussió de lectures (10%) i presentació de projecte de recerca (10%) 20%

Proves teòriques 30%

Elaboració de treballs 50%

L'assignatura s'avalua a partir dels següents mòduls:

Mòdul 1. Participació (20%)

- Presentació i discussió de lectures: 10% presentació oral
- Reflexió i discussió d'un projecte de recerca: 10%

Mòdul 2. Prova escrita (30%)

- Prova sobre les lectures discutides a classe i les seves aplicacions: 25%
- Lliurament escrit de la lectura presentada oralment: 5%

Mòdul 3. Treball de recerca (50%)

- Projecte de recerca: lectura d'una monografia temàtica orientadora (20%) + aplicació a un cas pràctic de recerca (30%)
- En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informarà l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.
- Per tal de superar l'assignatura cal aprovar el mòdul 2 de proves escrites i el mòdul 3 del treball de recerca amb una qualificació mínima de 5.

- Per participar al procés de recuperació el professor/a pot exigir a l'estudiant haver obtingut una qualificació mínima final, que no pot superar en cap cas el 3,5.
- Activitats excloses de recuperació: la no presència durant la presentació oral de la lectura (10% de la nota) i durant la presentació de la recerca en curs (10% de la nota) no es podran recuperar.
- L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.
- PLAGI: En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

AVALUACIÓ ÚNICA:

- Proves:

*Examen de lectures, conceptes i casos pràctics. Valor = 35%.

*Comentari de text (una lectura obligatòria aplicada al treball de recerca). Valor = 15%

*Treball original de recerca en antropologia històrica. Valor = 50%.

- S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada.

- La revisió de la qualificació final segueix el mateix procediment que per a l'avaluació continuada.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Lliurament de treballs	50 %	0	0	4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24
Presentacions orals i participació a classe	20%	1	0,04	1, 9, 10, 11, 12, 21, 22, 23
Proves teòriques escrites	30%	2	0,08	2, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 18, 21, 22

Bibliografia

Asad, Talal. 1973. *Anthropology and the Colonial Encounter*. London: Ithaca Press.

--. 1987. "Are There Histories of Peoples Without Europe? A Review Article". *Comparative Studies in Society and History*, 29:3, pp. 594-607.

Axel, B. K. (ed.). 2002. *From the Margins. Historical Anthropology and Its Futures*. Durham: Duke University Press.

Balandier, George. 1971. *Teoría de la descolonización. Las dinámicas sociales*. Buenos Aires: Ed. Tiempo Contemporáneo.

Borofski, Robert. 1997. "Cook, Lono, Obeyesekere, and Sahlins", *Current Anthropology*, vol. 38, nº 2, pp. 255-282.

- Burke, Peter. 2003. "Obertura: la nueva historia, su pasado y su futuro", P. Burke (eds.), *Formas de hacer historia*, Madrid: Alianza Editorial, pp. 13-38.
- . 2005. *Visto y no visto. El uso de la imagen como documento histórico*. Barcelona: Cultura Libre.
- . 2006. *¿Qué es la historia cultural?* Barcelona: Paidós.
- Candau, Joël. 2002. *Antropología de la memoria*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- Caro Baroja, Julio. [1957] 2010. *Los moriscos del reino de Granada. Ensayo de historia social*. Madrid: Alianza Editorial.
- . 1961. *Las brujas y su mundo*. Madrid: Revista de Occidente.
- Christian Jr., William A. 1990. *Apariciones en Castilla y Cataluña (siglos XIV-XVI)*. Madrid: NEREA.
- . 1991. *Religiosidad local en la España de Felipe II*. Madrid: Editorial NEREA.
- . 1997. *Las visiones de Ezkioga. La Segunda República y el Reino de Cristo*. Barcelona: Ariel.
- Coello de la Rosa, Alexandre; Mateo Dieste, Josep Lluís. 2015. "¿Antropología vs. Historia? Una incómoda pareja de baile", *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, 20-2, pp. 4-18.
- . 2016. *Elogio de la antropología histórica. Enfoques, métodos y aplicaciones al estudio del poder y del colonialismo*. Zaragoza: Pressas Universitarias de Zaragoza, Editorial UOC.
- . 2020. *In Praise of Historical Anthropology. Perspectives, Methods, and Applications to the Study of Power and Colonialism*. New York/London: Routledge.
- Cohn, Bernard. 1987. *An Anthropologist among Historians and Other Essays*. Delhi-Oxford: Oxford University Press.
- Comaroff, Jean & John. 1992. *Ethnography and the Historical Imagination*. Westview Press, Boulder, pp. 3-48.
- Dacosta, Arsenio (ed.). 2019. *Antropología e Historia. Intersecciones teóricas*. Madrid: Ediciones Polifemo.
- Dube, Saurabh. 2007. *Historical Anthropology*. Oxford: Oxford University Press.
- Evans-Pritchard, Edward E. [1962] 1990. "Antropología e historia", *Ensayos de antropología social*. Madrid: Siglo XXI, pp. 44-67.
- Foucault, Michel. 1970. *La arqueología del saber*. Madrid: Siglo XXI.
- . 1976. *Vigilar y castigar*. Madrid: Siglo XXI.
- . 1976. *La voluntad de saber. Historia de la sexualidad*, vol. I. Madrid: Siglo XXI.
- Fraser, Ronald. 1979. *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros: historia oral de la Guerra Civil española*. Barcelona: Crítica.
- Friedman, Jonathan. [1994] 2001. *Identidad cultural y proceso global*. Buenos Aires: Amorrortu Editores.
- Ginzburg, Carlo. [1976] 1994. *El queso y los gusanos*. Barcelona: Muchnik Editores.
- Goody, Jack. [2006] 2011. *El robo de la historia*. Madrid: Akal.
- Hobsbawm, Eric J.; Ranger, Terence. [1983] 1988. *L'invent de la tradició*. Vic: Eumo Editorial.
- Kosellek, Reinhart. 1993. *Futuro pasado*. Barcelona: Paidós.
- Levi, Giovanni. 1993. *Sobre microhistoria*. Buenos Aires: Biblos.

- López Sanz, Hasan G. 2017. *Zoos humanos, ethnic freaks y exhibiciones etnológicas*. Valencia: Concreta.
- Lowenthal, David. 1998 [1985]. *El pasado es un país extraño*. Madrid: Akal.
- Macfarlane, Alan. 1970. *Witchcraft in Tudor and Stuart England*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Mateo Dieste, Josep Lluís. 2017. *Moros vienen. Historia y política de un estereotipo*. Melilla: Instituto de las Culturas.
- . 2021. *Recordando a las tatas. Mujeres domésticas y esclavitud en Tetuán (s. XIX-XX)*, Granada, Editorial Comares.
- Mateo Dieste, Josep Lluís; Muriel García, Nieves. 2020. *A mi querido Abdelaziz... de tu Conchita. Cartas entre españolas y marroquíes durante el Marruecos colonial*. Barcelona: Icaria Editorial.
- Mintz, Sidney. [1985] 1996. *Dulzura y poder. El lugar del azúcar en la historia moderna*. Madrid: Siglo XXI.
- Muir, Edward & Guido Ruggiero (eds.). 1991. *Microhistory and the Lost Peoples of Europe. Selections from "Quaderni Storici"*. Baltimore, London: The Johns Hopkins University Press.
- Nisbet, Robert, et al. [1972] 1979. "Introducción". *Cambio Social*. Madrid: Alianza Editorial, pp. 12-51.
- Portelli, Alessandro. 2009. *Històries orals. Relat, imaginació, diàleg*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Memorial democràtic.
- Sahlins, Marshall. 1985. *Islas de historia. La muerte del capitán Cook. Metáfora, antropología e historia*. Barcelona: Gedisa.
- Stolcke, Verena. [1974] 1992. *Racismo y sexualidad en la Cuba colonial*, Madrid: Alianza.
- . 1993. "De padres, filiaciones y malas memorias. ¿Qué historias de qué antropologías?", J. Bestard i Camps (coord.), *Después de Malinowski*, Asociación Canaria de Antropología, Sta. Cruz de Tenerife, pp. 147-198.
- . 2008. "El mestizo no nace, se hace", Verena Stolcke & Alexandre Coello (eds.), *Identidades ambivalentes en América Latina (siglos XVI-XXI)*. Barcelona: Edicions Bellaterra, pp. 17-58.
- Stoler, Ann Laura. 2010. *Along the Archival Grain. Epistemic Anxieties and Colonial Common Sense*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- . 2016. *Duress. Imperial durabilities in our times*. Durham: Duke University Press.
- Tausiet, María & Amelang, James S. (eds.). 2009. *Accidentes del alma: las emociones en la Edad Moderna*. Madrid: Abada Editores.
- Thomas, Keith. 1963. "History and Anthropology", *Past and Present*, XXIV.
- . 1971. "Should Historians be Anthropologists?", *Oxford Magazine*, pp. 387-388.
- Thompson, Edward P. [1963] 1991. *La formación de la clase obrera en Inglaterra*. Barcelona: Laia.
- . 1977. "Folklore, Anthropology, and Social History", *Indian Historical Review*, 3, pp. 247-266.
- . [1994] 2000. "Historia y antropología", Edward P. Thompson, *Agenda para una historia radical*, Barcelona: Crítica/Historia y Teoría, pp. 15-43.
- Vansina, Jan. 1968. *La tradición oral*. Traducción de Miguel M. Llongueras. Cerdanyola: Labor.
- . 2010. *Being Colonized. The Kuba Experience in Rural Congo 1880-1960*. Madison: University of Wisconsin Press.

Varese, Stefano. 1968. *La sal de los cerros. Notas etnográficas e históricas sobre los Campa de la selva de Perú*. Lima: Universidad Peruana de Ciencias y Tecnología.

Viazzo, Pier Paolo. 2003. *Introducción a la antropología histórica*. Lima: Pontificia Universidad Católica del Perú.

Wolf, Eric R. 1987 [1982]. *Europa y la gente sin historia*. México: Fondo de Cultura Económica.

Zemon Davis, Natalie. 1987. *Fiction in the archives: pardon tales and their tellers in sixteenth-century France*. Stanford University Press.

--. 2001. *Mujeres de los márgenes: tres vidas del siglo XVII*. Madrid: Cátedra.

--. 2011. *Slaves on screen: Film and historical vision*. Vintage Canada.

--. 2013. *El regreso de Martín Guerre*. Madrid: Akal.

Programari

Processador de textos (tipus Word), Powerpoint.